

Sygn. akt IV KK 736/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Piotr Mirek

Protokolant Justyna Kryńska - Szufnara

w sprawie **J. M.**

ukaranej z art. 124 § 1 k.w.

po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 5 lutego 2020 r.

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 6 czerwca 2017 r., sygn. akt II Ka (...)

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w J.

z dnia 9 marca 2017 r., sygn. akt II W (...)

**uchyła zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy
rozstrzygnięcie o obowiązku zapłaty oraz poprzedzający go
wyrok Sądu Rejonowego w J. w zakresie pkt II.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w J. wyrokiem z dnia 9 marca 2017 r., sygn. akt II W (...), uznał J. M. za winną tego, że w dniu 23 czerwca 2015 r., około godziny 12¹⁵ w sposób

umyślny dokonała uszkodzenia budynku mieszkalnego w miejscowości S., powodując straty w wysokości 288 zł i 81 gr na szkodę K. S., tj. wykroczenia z art. 124 § 1 k.w. i za to na mocy tego przepisu skazał ją na karę 200 złotych grzywny;

1. na podstawie art. 124 § 4 k.w. orzekł wobec obwinionej obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody w kwocie 288,81 zł na rzecz oskarżycielki posiłkowej K. Ś. – S.;
2. na podstawie art. 119 § 1 k.p.w. w zw. z art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił obwinioną w całości od ponoszenia kosztów postępowania i opłaty, a wy datkami obciążył Skarb Państwa.

Wyrok ten został zaskarżony przez obwinioną J. M., która w apelacji zakwestionowała swoją winę, podnosząc, iż nie dopuściła się zarzucanego jej czynu ani nie spowodowała szkody poprzez zniszczenie podmurówki w budynku mieszkalnym należącym do pokrzywdzonej. Ponadto obwiniona wskazała, iż oskarżycielka posiłkowa otrzymała odszkodowanie wypłacone przez P. z tytułu wyrządzonej szkody, a następnie zakład ubezpieczeniowy wystąpił wobec J. M. z żądaniem zwrotu wypłaconej tytułem odszkodowania kwoty, co obwiniona uczyniła. Tym samym zasądzenie przez sąd I instancji obowiązku zapłaty równowartości szkody oznacza, że będzie zmuszona zapłacić kwotę 288,81 zł po raz drugi.

Po rozpoznaniu apelacji, wyrokiem z dnia 6 czerwca 2017 r., sygn. akt II Ka (...), Sąd Okręgowy w P. (k. 353. t. II):

1. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok;
2. zwolnił obwinioną od ponoszenia kosztów za postępowanie odwoławcze, którymi w całości obciążył Skarb Państwa.

Od w/w wyroku Sądu Okręgowego w P. kasację na korzyść obwinionej J. M. złożył Prokurator Generalny. Zaskarżył ten wyrok w zakresie utrzymującym w mocy rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w J. o obowiązku naprawienia szkody. **Zarzucił** rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w. oraz art. 107 § 3 k.p.w., poprzez zaniechanie przeprowadzenia wnikliwej kontroli odwoławczej oraz należytego rozważenia podniesionego – w złożonej przez obwinioną J. M. apelacji - zarzutu i przedstawionej argumentacji w zakresie bezpodstawnego orzeczenia wobec niej środka karnego w postaci obowiązku zapłaty równowartości

wyrządzonej szkody na rzecz oskarżycielki posiłkowej K. Ś. S., konsekwencją czego było utrzymanie w mocy rozstrzygnięcia w tym zakresie, które zapadło z rażącym i mającym wpływ na jego treść naruszeniem prawa materialnego, a mianowicie art. 124 § 4 k.w. w zw. z art. 28 § 2 k.w., wskutek zaniechania uwzględnienia okoliczności istotnych dla wydania orzeczenia w przedmiocie naprawienia szkody, na które wskazywał ujawniony w toku rozprawy materiał dowodowy, podczas gdy w czasie wyrokowania szkoda nie istniała, z uwagi na jej wcześniejsze naprawienie w całości. Podnosząc ten zarzut **wniósł**: o uchylenie wskazanego wyroku w zaskarżonym zakresie, jak również o uchylenie orzeczenia o obowiązku zapłaty równowartości szkody, zawartego w pkt II wyroku Sądu Rejonowego w J..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna.

Podkreślić należy stanowisko Prokuratora Generalnego, iż zaskarżony kasacją wyrok Sądu Okręgowego w P. jest wadliwy w zakresie o którym mowa w kasacji, gdyż został wydany z rażącym naruszeniem przepisów prawa karnego procesowego, wymienionych w zarzucie kasacji, mającym istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia o utrzymaniu w mocy orzeczenia o obowiązku naprawienia szkody.

Przedmiotem rozpoznania w sprawie Sądu Rejonowego w J., sygn. akt II W (...), było popełnienie przez J. M. wykroczenia z art. 124 § 1 k.w., polegającego na uszkodzeniu podmurówki budynku mieszkalnego i spowodowaniu szkody w wysokości 288,81 zł.

Jak ustalił Sąd Rejonowy w J. (por. uzasadnienie wyroku o sygn. akt II W (...), k. 288 - 290, t. II) i jak wynika z ujawnionego w toku rozprawy materiału dowodowego, J. M. oderwała fragmenty tynku z podmurówki budynku mieszkalnego należącego do pokrzywdzonej K. Ś. S.. Na podstawie wyceny dokonanej przez rzeczoznawcę P. i biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości i ruchomości, wysokość szkody została oszacowana na kwotę 288,81 zł (k. 90 - 105, 149 – 154, t.I).

Poczyniwszy wskazane ustalenia, uznając J. M. za winną popełnienia zarzucanego jej wykroczenia z art. 124 § 1 k.w.. Sąd Rejonowy w J. orzekł o

nałożeniu na obwinioną, na podstawie art. 124 § 4 k.w. obowiązku zapłaty wyżej wskazanej kwoty na rzecz oskarżycielki posiłkowej K. Ś. S..

Rozstrzygnięcie to pozostaje w rażącej sprzeczności z podstawową zasadą, dotyczącą orzekania w sprawach karnych, w tym również o wykroczenia, obowiązku naprawienia szkody. Warunkiem orzeczenia tego środka jest powstanie szkody, w wyniku popełnienia wykroczenia, a materialną podstawą jego orzeczenia jest zawsze istnienie szkody w czasie orzekania.

Zgodnie z art. 28 § 2 k.w. przewidziane w prawie wykroczeń środki karne można orzec jedynie wtedy, gdy możliwość taką przewiduje przepis szczególny, a przy tym, gdy chodzi o obowiązek naprawienia szkody, jedynie - stosownie do art. 28 § 4 k.w. - w sposób określony w przepisie szczególnym. Przepis art. 124 § 4 k.w. stanowi, iż w razie popełnienia wykroczenia można orzec obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody lub obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Poza sporem jest, że to rozmiary odszkodowania wyznaczają granice obowiązku naprawienia szkody, gdyż wszystko co wykracza poza nie, byłoby zyskiem z czynu zabronionego, uzyskanym przez pokrzywdzonego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2011 r., sygn. akt III KK 392/10). Obowiązek naprawienia szkody ma na celu odtworzenie stanu sprzed powstania szkody wyrządzonej czynem zabronionym, a więc może dotyczyć tylko szkody rzeczywiście poniesionej, która nie została naprawiona i nie może prowadzić do bezpodstawnego wzbogacenia pokrzywdzonego. W chwili wyrokowania sąd musi uwzględnić rozmiary szkody już pokrytej, w szczególności zaś wartość uprzednio odzyskanego w stanie nie pogorszonym mienia, (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 2017 r., sygn. akt IV KK 440/16, z dnia 25 czerwca 2015 r., sygn. akt II KK 171/15, z dnia 11 marca 2005 r., sygn. akt V KK 355/04, nr LEX 148196).

Warunkiem orzeczenia środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody jest jej istnienie w czasie wydania wyroku. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 kwietnia 2018 r., sygn. akt III KK 128/18, LEX nr 2490903, stwierdził, iż obowiązek naprawienia szkody dotyczy tylko szkody, której nie naprawiono, a sąd orzekając na podstawie art. 46 § 1 k.k., musi uwzględnić rozmiar już naprawionej szkody. Zobowiązanie do naprawienia szkody nie może bowiem zmierzać do przysporzeń

majątku pokrzywdzonego. Chociaż powyższy wyrok Sądu Najwyższego wydany został na gruncie art. 46 k.k., to jego tezy są aktualne także w odniesieniu do innych ustaw o charakterze penalnym - w tym w zakresie obowiązku naprawienia szkody - także do Kodeksu wykroczeń.

Odnosząc powyższe uwagi do niniejszej sprawy należy stwierdzić, iż sąd I instancji bezpodstawnie orzekł wobec obwinionej obowiązek zapłaty równowartości wyrządzonej szkody, przez co dopuścił się rażącej obrazę prawa materialnego, a mianowicie art. 124 § 4 k.w. w zw. z art. 28 § 2 k.w. Z materiału dowodowego w postaci dokumentacji P. oraz zeznań pokrzywdzonej, wynikało bowiem w sposób nie budzący wątpliwości, iż pokrzywdzona K. Ś. S. zgłosiła szkodę do P., który po rozpatrzeniu zgłoszonych roszczeń i oszacowaniu szkody, przyznał w/wymienionej odszkodowanie w wysokości 288.81 złotych, które zostało wypłacone przekazem pocztowym w terminie do dnia 3 lipca 2015 r. (k. 7 - 8, 90 – 105, t. I).

Sąd Rejonowy w J. nie poczynił w części motywacyjnej swojego wyroku żadnych rozważań, dotyczących tego, że pokrzywdzona otrzymała od zakładu ubezpieczeniowego odszkodowanie za szkodę wyrządzoną wykroczeniem, z tytułu ubezpieczenia domu ani nie podjął czynności w celu ustalenia, czy P. wystąpiło z roszczeniem regresowym w stosunku do obwinionej i czy postępowanie windykacyjne zostało zakończone.

Podjęte przez Prokuraturę Krajową działania, po wydaniu kwestionowanego orzeczenia Sądu Okręgowego w P., umożliwiły uzyskanie informacji od Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń, z treści której wynika, iż P. prowadził postępowanie regresowe w stosunku do sprawcy szkody J. M.. W/wymieniona dokonała wpłaty w kwocie 288.81 zł w dniu 23 września 2015 r. (pismo z dnia 5.12.2019 r. w załączeniu).

Do powyższej kwestii nawiązywała apelacja wywiedziona od wyroku Sądu I instancji przez obwinioną, która w treści środka odwoławczego wskazała, iż oskarżycielka posiłkowa otrzymała odszkodowanie wypłacone przez P., a obwiniona została wezwana do zwrotu wypłaconej tytułem odszkodowania kwoty, co też uczyniła. Obwiniona podniosła również, iż zasądzenie przez sąd I instancji obowiązku zapłaty równowartości szkody oznacza, że będzie zmuszona zapłacić kwotę 288,81 zł po raz drugi.

Sąd Okręgowy P. w uzasadnieniu wyroku nie tylko nie odniósł się do tego zarzutu, ale całkowicie pominął kwestie związane z naprawieniem szkody i obowiązkiem zapłaty jej równowartości na rzecz oskarżycielki posiłkowej, nałożonym na obwinioną wyrokiem I instancji.

Powyższe stanowisko Sądu Okręgowego w P. nie tylko nie może być uznane za wyraz należytego odniesienia się do zarzutów podniesionych w apelacji obwinionej, ale i wskazuje na dokonanie przez ten Sąd wadliwej, powierzchownej oceny dowodów zgromadzonych w niniejszej sprawie, a także nie może być uznane za stanowiące wyraz rzetelnej kontroli odwoławczej zaskarżonego orzeczenia Sądu I instancji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. np. wyrok z dnia 29 stycznia 2016 r. o sygn. akt IV KK 328 15, LEX nr 1972988) podkreśla się, że brak należytego, a w odniesieniu do niektórych zarzutów podniesionych w apelacji wręcz jakiegokolwiek ustosunkowania się do zarzutów i argumentacji, zawartej w środku odwoławczym, jest rażącym naruszeniem standardów wskazanych w art. 107 § 3 k.p.w. i art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w. Jest również całkowitym zakwestionowaniem zasady dwuinstancyjności postępowania karnego i - w konsekwencji - prawa strony do poddania rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji rzeczywistej, a nie pozornej kontroli instancyjnej.

Przedstawione powyżej okoliczności świadczą o tym, iż w przedmiotowej sprawie. Sąd Okręgowy w P. w sposób rażący i mający istotny wpływ na treść wydanego przezeń wyroku nie dopełnił standardu rzetelnej kontroli odwoławczej zaskarżonego orzeczenia Sądu I instancji, w wyniku czego doszło do utrzymania w mocy orzeczenia wadliwego, dotkniętego rażącym naruszeniem prawa materialnego, albowiem obwiniona, pomimo naprawienia szkody w całości, przed wydaniem wyroku, poprzez uregulowanie roszczenia regresowego P., została zobowiązana do zapłaty równowartości szkody na rzecz pokrzywdzonej. Należy przy tym zwrócić uwagę, iż wykonanie tego zobowiązania prowadzić będzie do niedopuszczalnej sytuacji poniesienia przez obwinioną kosztów związanych z naprawieniem szkody w podwójnej wysokości oraz do przysporzenia na rzecz pokrzywdzonej nienależnego świadczenia.

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Najwyższy z mocy art. 537 § 2 k.p.k. i art. 535 § 5 k.p.k. orzekł jak w wyroku.

